

Környezetünk megismerése

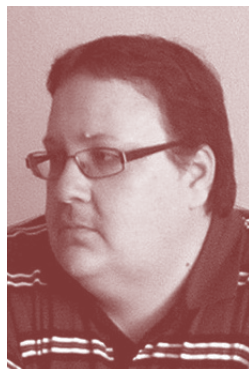
Hangay György: A természettudomány úttörői –
Arisztotelésztől napjainkig

Úgy tartják, az első benyomás a legtöbb élethelyzetben, személyek és tárgyak kapcsán is felette sokat elárul. Magam szintén így vagyok vele, hiszek az első érzetben. Aztán persze, bevallom, néha csalódás ér, de ilyenből van kevesebb. Amikor egy új könyvhöz hozzájutok, először mindig szó szerint csak tapogatózva kerülök kontaktusba új szerzeményemmel. Szándékosan nem mondtam mindjárt kincset, hiszen noha olvasnivaló után az ember azt követően áhítozik, hogy hallomást szerzett róla, de akkor még nem lehet biztos, valójában mit kap majd.

Hangay György legutóbbi magyar nyelven megjelent kötetét kezembe véve is az volt az első, hogy ujjaimmal-tenyeremmel letapogattam a borítót és a belső oldalak papírját. A fekete-szürke borítóalap finom tapintású. A zöld-fehér címszöveg felett egy hullőket és pillangót ábrázoló erdőrészletet mutató festmény részlete. Hátralévő 27 személy nevének a felsorolása azok közül, akik belül említettek. A belső fényesebb papírra nyomtatott. Ez a nagyszámú, 187 darab kisebb-nagyobb méretű illusztráció megjelenítésének tekintetében csakugyan előnyös, viszont olvasáskor, pláne ha egy lámpa vagy a Nap sugarai a lapokra vetülnek, zavaró tud lenni. Képeknél tartva sajnáltam, hogy némelyik állatábrázolásnál hiányzott a fajmegnevezés. Olvasása kapcsán még annyi, a szöveghez Trajan betűtípust használtak. A kötet külseje 22,5 cm x 22,5 cm, belső terjedelme, jegyzetekkel és mindennel, 192 oldal. De mert méreteinél és a szövegmennyiségénél fontosabb a tartalom, nézzünk példákat, mivel szolgál az olvasó számára.

Bő kétezer esztendő természet iránt mélyebben érdeklődő, kutakodó, vizsgálódó, sőt mi több, tapasztalataikat legtöbbször le is jegyző embereinek végeláthatatlan sorából merít a kötet. Ebből következőleg, amint azt a szerző meg is jegyzi, az egész csupán válogatás-ként értékelendő. Ez így jól is van, lévén mostanra annyit maga mögött tud az emberiség, hogy mindenkinek tudását egész egyszerűen lehetetlen egybefűzni, áttekinteni sincs mód. Ettől még lehet tartalommal teli egy könyv. Itt ilyenről van szerencsém írni.

Arisztotelésztől kezdődően, hogy pár nevet említsek, Georges Louis Leclerc Comte de Buffon-on, Alfred Russel Wallace-on és Herman Ottón át Bornemissza Györgyig bezárólag a körülöttünk a saját útját élő természet legkülönbözőbb szegletét érintő bűvárkodások története megelevenedik. Földrajzi értelemben szintűgy átfogja

Földünket a könyv. Éppúgy járunk az ókori görögök földjén, mint az 1500-as évek Itáliájában, a 18. századi Svédországban, az 1800 körüli Venezuelában és Kubában, az 1800-as évek dereka Szingapúrjában, ugyanezen század 70-es éveinek Magyarországn, az 1890-es évekbeli Német Új-Guineában vagy éppen a múlt századi Ausztráliában.

Akinek eddig ismeretlen volt, bepillantást nyerhet a korai fantázia szülte szörnyek világába. Ugyanígy megismerhető egy a bolhákat érintő 1600-as évekbeli kutatás. Kiderül, a katolikus egyház egykoron milyen lépéseivel hátráltatta a tudomány fejlődését. Aki elolvassa, megéri, miért és hogyan kapcsolódik a viaszszobrászat és a tudomány. Tudják, mikor írtak először a ceruzáról? Nem mondom meg, de segítségként: a választ a 38. oldalon lelik. Általában ma is mindenkit elbűvölnek a hópelyhek, így volt régen is, az első, aki mikroszkóp alatt vizsgálta... de inkább ezt sem árulom el. Hallották-e, mi kezdődött Kr. e. 4004. október 22-én este 6-kor? Az első olyan magyar műről szintén szól a szerző, amely már természettudománnyal is foglalkozik. A *Lúdas Matyi* szerzőjének növényekről szóló műve is szóba kerül. Felmerül például a bioelektromosság, az állat- és növényföldrajz, a meteorológia tudománya és a guanó kutatás. Egy Öreg Zúzókéz nevű személy a tudománytörténeti töltetű kiadványban? – A miért a 88. oldalon. A magyar főváros állatkertjének létrejötte is helyet kapott itt. Ki hallotta, Darwint tán egy vérszívó rovar betegítette meg? Az illusztrációk fontosságára is rámutat. Felmerül Jászai Mari neve, ahogyan az is, mivel festették piros színűre a francia sereg hajdankori nadrágját. Mint az egyik életrajz mutatja, diploma nélkül is lehet világhírnévre szert tenni, fő az alaposág és a kitartás. Az átlagember meglehet nem is hinné, de még egy olyan, felette bűdös micsoda is képezheti tudományos munka táptalaját, mint a trágya.

Hangay György e könyvének erénye, meglátásom szerint legalábbis, abban mutatkozik meg, hogy nem csupán a hírnevet szerettek és elismertek dicséretéről szól, mint teszi ezt sok hasonló tematikájú kötet. Az egyszerűbb pusztá dicséretet helyett vállalta a tisztább látás támogatását célzó munkát. Ennek érdekében egyértelműen rámutat a természettudományos vagy csak a maga idejében annak titulált kötetek hibáira, helyenként a tudománytalanságot nélkülözve írók döntéseinek lehetséges hátterére is. Direkt nem szóltam tévedésekről, hiszen ennek lehetősége természetszerűleg mindig minden kutatásban benne van. Gondoljunk bele, sokszor éppen a tévedések viszik előre a tudományos gondolkodást, a fejlődést. Visszatérve, mire a végére érünk, világosan nyomon követhetők a korok hozta változások. Míg kezdetben több volt a kitalációktól mesésen gazdag iromány, szép lassan nőtt az egyre alaposabb, a nyitott szemmel, tényleges megfigyelések után (és persze a technikai újítások használatát követően) született művek száma. Mígnem elérkeztünk a valóban mélyreható vizsgálódások jelen érájába, amelyben – a szerencsére mindig akadó természetkutatók – mind részletesebb és pontosabb képet képesek alkotni a világról.

HANGAY György, *A természettudomány úttörői – Arisztotelésztől napjainkig* –, EX-BB Kiadói Kft., Budapest, 2015.

A néma lépcső, tájbeavatkozás, 1999, Art and village nemzetközi alkotótábor, Won Goal, Korea